

Чи повинен християнин захищатися — словесно та фізично?

Categories : [Важкі питання](#)

Date : 30/11/2017

Запитання: чи повинен християнин уміти постояти за себе (як словесно, так і фізично)?

Відповідь. Чи має християнин вміти постояти за себе — чи ж він покликаний мовчки терпіти образи? Тут треба розрізнити схильність душі та потребу вчинити справедливо, що, як говорив блаженний Павло VI, є мінімальною формою любові.

Доки зло є і його неможливо винищити, треба добродішно нести його тягар, за прикладом нашого Господа. Але оскільки зло суперечить волі Бога і справедливості, **людина зобов'язана робити все можливе, аби це зло викоринити**. Так, св. Тома Аквінський писав у «Сумі теології», що, втікаючи із в'язниці, в'язень не винен, якщо його засудили несправедливо. «Людину називають терпеливою, – пояснює св. Тома, – не тому, що вона не втікає, але тому, що з честю зносить тяготи, не сумуючи надмірно».

Ангельський учитель додає, згадуючи Йоана Золотоустого, що реакція на зло сумісна з терпеливістю. «Коли ж буває належний час для гніву? – запитує Золотоуст у «Тлумаченні святого Матей». – Тоді, коли ми не за себе мстимося, а приборкуємо зухвалих і звертаємо на пряму дорогу безтурботних. А коли гнів недоречний? Тоді, коли гніваємося, щоб помститися за себе, що забороняє і апостол Павло, кажучи: «Самих себе не відомщайте, любі, а дайте місце гніву, написано бо: «Мені належить помста, я відплачу», – говорить Господь» (Рим 12, 19); коли сваримося через гроші, чого апостол теж не дозволяє, кажучи: «Чого б вам радше не стерпіти кривди? Чого б вам радніш не зазнавати здирства?» (1 Кор 6, 7). Як цей останній гнів зайвий, так перший потрібний і корисний. Але багато хто чинить навпаки. Вони лютують, коли ображають їх, але залишаються холодними і малодушними, коли бачать, як ображають інших. Те й інше противне законам євангельським».

Тут св. Йоан Золотоустий говорить про **недоречність гніву, люті й помсти у відповідь на особисту образу** і несправедливість. Але це не означає, що християнин узагалі не має права обстоювати свої права, особливо коли вони стосуються загального блага. Золотоуст також говорить, що як людина заради любові може

відмовитися захищати себе, коли на неї нападають, то заради любові не може відмовитися захистити слабких і останніх, коли тих ображають і пригнічують.

Обов'язок зносити несправедливість, пише св. Тома Аквінський, треба розглядати як схильність душі, як каже св. Августин, пояснюючи припис Господа: «Хто вдарить тебе в праву щоку, оберни до нього й другу» – тобто що треба бути до цього готовими, коли буде потреба. Але ніхто не зобов'язаний завжди чинити саме так, оскільки навіть Господь так не чинив. Коли один зі сторожі вдарив Ісуса в обличчя, як розповідає св. Йоан Євангеліст, Він сказав: «За віщо б'єш Мене?» Тому і щодо образливих слів діє той же критерій. Ми маємо бути готовими терпіти образи, коли це потрібно. Але в певних випадках варто відкинути образи, особливо з двох причин: **заради блага того, хто ображає**, – приборкати зухвалість, щоб людина не насмілювалася повторювати такі жести (як сказано у Приповідках Соломонових: «Відповідай дурному за його глупотою, щоб він у власних очах не був мудрим». 26, 5), а також **заради блага інших людей**, яке зневажається образами, завданими нам.

Відповідно до цього, можна також згадати енцикліку Пія XI «Divini Redemptoris» (проти комуністичного атеїзму): «Ніколи милосердя не стане милосердям справжнім, якщо воно не буде постійно брати до уваги справедливість (...). Працівник не повинен отримувати у вигляді милостині те, що належить йому справедливо. І нехай ніхто не намагається необтяжливими пожертвами на благодійність позбутися більших обов'язків, до чого зобов'язує обов'язок справедливості» (49). Папа Пій XII на цю ж тему писав: «Аби бути справжнім і достовірним, милосердя має завжди зважати на справедливість, яку треба відновлювати, не задовольняючись покриванням безладів і недоліків, викликаних нерівноправністю» (Лист до президента Соціального тижня у Франції, 1952).

«Треба приборкувати зухвалість тих, хто ображає, але з належною стриманістю, – пише св. Тома Аквінський, – так, щоб віддати борг милосердя, а не задовольнити власні амбіції. Згідно з притчею: “Не відповідай дурному за його глупотою, щоб і ти не став схожим до нього”».

Таким чином, завжди потрібно аналізувати обставини: іноді вони змушують реагувати, а в інших випадках – наприклад, коли зло неминуче, коли реагувати нерозсудливо або коли реакція буде неадекватною – тоді варто «віддати тіла ваші як жертву живу, святу, приємну Богові», як сказано в Посланні св. апостола Павла до Римлян (12, 1).

Церква допускає **захист у разі індивідуального або колективного нападу, якщо він пропорційний до блага, яке захищають**. Ось простий приклад: не може бути виправданим убивство або поранення злодія, що краде яблука в саду. У цьому разі реакція не пропорційна благу, яке захищають.

Як аргумент проти права християнина постояти за себе наводять, зазвичай, дві фрази з Євангелія: «Хто вдарить тебе в праву щоку, оберни до нього й другу» (Мт 5, 39) і «Всі бо, що за меч беруться, від меча загинуть» (Мт 26, 52).

У першій фразі Господь просить відмовитися від помсти. Сам Ісус фактами пояснює ці слова. Коли слуга первосвященника вдаряє Його по обличчю, Він не підставляє другу щоку, а засуджує цього чоловіка: «Якщо я зле сказав, доведи, що воно погано. А якщо добре, то за віщо б'єш Мене?» (Йн 18, 23). Безсумнівно, Господь був готовий підставити іншу щоку; ба більше, Він був готовий до розп'яття на Хресті. Він закликає **реагувати на насильство не насильством, а розсудливістю**. Але якби благо того вимагало,

Ісус міг попросити в Отця всі ангельські воїнства. Він відмовився від цього тому, що мав відкупити нас.

Що стосується другої фрази – «Всі бо, що за меч беруться, від меча загинуть», – то св. Августин тлумачив її так: хто вбиває мечем, той загине духовно якраз через меч, використаний для вбивства. Ці слова означають також, що ті, хто використовує меч для своєї помсти або через свою владу, самі заслуговують на смерть від меча. Ісус нагадує про це св. Петру не для того, щоб засудити його, але щоб пояснити: перед такою кількістю ворогів безглузді будь-які спроби захисту.

Переклад: [Католицький оглядач](#) за матеріалами [Радио Ватикана](#)